

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Галина Ковачева
относно дисертационен труд на тема: „ДЕЦА, ЖЕРТВИ НА
ПРЕСТЪПЛЕНИЯ – СПОСОБИ ЗА ЗАЩИТА В НАКАЗАТЕЛНОТО
ПРОИЗВОДСТВО (ПРОЦЕСУАЛНИ
И КРИМИНАЛИСТИЧНИ АСПЕКТИ)”,
представен от Петя Райчева Оджакова,
докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки”,
Юридически факултет на ВСУ „Черноризец Храбър“,
за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР”,
професионално направление: 3.6. „Право”,
докторска програма „Криминалистика”

Представеният от Петя Райчева Оджакова дисертационен труд е посветен на актуален проблем, свързан със защитата на децата – жертви на престъпления и потребността от хармонизиране на националното законодателство с международните стандарти. Трудът е в обем от 246 стр. и е структуриран в: увод, изложение в три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения. Цитирани са 197 научни източници, от които 147 на кирилица и 50 интернет източници.

В уводната част на дисертационния труд е обоснована актуалността на изследването. Формулираните обект, предмет, цел и задачи, както и използваните методи дават основание да се приеме, че работата на докторанта се основава на добро познаване на методологията и методиката за провеждане на дисертационно изследване.

Първа глава е посветена на проблема за детето като обект на наказателноправна защита. Изследвано е понятието „жертва” от гледна точка на международноправната регламентация и националното законодателство. Направен е кратък исторически преглед на актовете, свързани с осъществяване на детското правосъдие. Разгледани са основните принципи на Конвенцията за правата на детето. Като съществен

проблем е очертано непълното транспониране в българското наказателно законодателство на Директива 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления. Представена е общата и специална наказателноправна защита на децата – жертви на престъпления.

Във втора втора са изследвани процесуалните действия с деца-жертви на престъпления. Разгледани са проблемите, произтичащи от непълнотите в правната защита на малолетния и непълнолетния свидетел – пострадал от престъпление при разпита му в наказателния процес. Друг приносен момент се съдържа в предложението за задължително изготвяне на индивидуална оценка по смисъла на чл. 22, §1 от Директива 2012/29/ЕС, когато свидетелят е дете. Направена е съпоставка между индивидуалната оценка и експертизата за специфичните нужди от защита по смисъла на чл. 144, ал. 3 от НПК, като са представени и хипотезите, в които след първоначално изготвена индивидуална оценка е възможно назначаване на експертиза. Изложено е аргументирано становище, че задължителният характер на индивидуалната оценка следва да се предвиди в разпоредбата на чл. 139, ал. 10 от НПК. Специално внимание е обърнато на подготовката на разпита на децата – свидетели в наказателния процес. Предложен е алгоритъм от действия на досъдебната и съдебната фаза на процеса, който да обезпечи защитата на интереса на детето. *De lege ferenda* е предложено разпитът да се документира чрез видеозапис и звукозапис, които да се ползват по делото като доказателствено средство, както и да се използва видеоконференция за малолетни и непълнолетни свидетели, когато присъствието им в съдебната зала или помещението за разпит, не е в техен интерес. Направени са предложения за изготвяне на становище от специалист относно психологическата годност на дете - жертва на престъпление да

участва в освидетелстването, както и за предвиждане на задължителен характер на експертизата по чл. 144, ал. 3 от НПК.

В глава трета е отделено внимание на необходимостта от задължително назначаване на особен представител – адвокат, както в досъдебната, така и в съдебната фаза на процеса. Направено е предложение особеният представител да участва като повереник в процеса и да може да обжалва присъдата. С оглед създаването на гаранции за пълната защита на правата на пострадалите от престъпления деца и в случаите на тяхна зависимост от извършителя, е предложено да се зачита становището на особения представител на дете-жертва в ситуации, в които чрез индивидуална оценка е установено, че детето не е годно само да защити своя интерес. В тази част от труда е обоснована и необходимостта от въвеждане на медиация в наказателното производство при извършени леки престъпления, на които жертви са деца. Направен е извода, че при доказването на сексуални престъпления следва да се изостави формалистичния подход, като мълчанието на жертвата се приравни на липса на съгласие.

В заключението на дисертацията са изложени основните изводи и приноси моменти от проведеното изследване.

Представеният дисертационен труд съдържа редица приноси с научен и научно-приложен характер, а именно:

1. Проведено е комплексно изследване от наказателнопроцесуален и криминалистичен аспект на способите за защита на децата – жертви на престъпления в наказателното производство;

2. Осъществено е анкетно проучване сред практикуващи съдии и проучване на съдебни дела, в които участници са деца - жертви на престъпления;

3. Направени са препоръки за осигуряване на ефективната защита на децата – жертви в наказателното производство, чрез въвеждане на мултифункционален и комплексен подход;

4. Направени са редица предложения „de lege ferenda“ за усъвършенстване на правната уредба на разпита и освидетелстването на малолетни и непълнолетни свидетели, назначаването на психологическа и психиатрична експертиза, както и експертиза за установяване на специфични нужди за защита, изготвяне на индивидуална оценка за потребностите и риска, ролята на особения представител и лицето, което има заместваща грижа;

5. Предложено е въвеждане на медиация в наказателното производство при извършени леки престъпления, на които жертви са деца.

Общото ми впечатление от дисертационния труд е, че на добро теоретично ниво са разгледани наказателнопроцесуалните и криминалистичните аспекти на защитата на децата - жертви на престъпления. Направените предложения de lege ferenda могат да допринесат за усъвършенстване на законодателството за защита на децата в наказателния процес. Бих препоръчала на Петя Оджакова да публикува дисертационния труд, с което би се обогатила теорията и практиката в изследваната научна област.

Подготвеният от кандидата автореферат е в обем от 37 страници. В него правилно са отразени основните изследователски резултати, изводи и предложения. Личните ми впечатления от Петя Оджакова са от положените докторантски минимума по научната специалност и темата на дисертационния труд, където в качеството ми на член на изпитната комисия установих отличната ѝ подготовка. Тези впечатления бяха допълнени и от представянето ѝ на предварителното обсъждане на

дисертационния труд, където бе показано задълбочено познаване на изследвания научен проблем.

В заключение считам, че с труда си Петя Райчева Оджакова е изпълнила изискванията на чл. 6, ал. 3 от ЗРАСРБ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Научните и научноприложни резултати, съдържащи се в труда, представляват оригинален принос в науката.

Имайки предвид гореизложеното, предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Петя Райчева Оджакова образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6 „Право“, докторска програма „Криминалистика“.

Член на научното жури:

(доц. д-р Галина Ковачева)

гр. Варна, 09 януари 2023 г.